

GOSPODARSKI VESTNIK

Št. 5.

V Gorici, dne 1. maja 1925.

Leto III.

Izhaja enkrat na mesec. Stane letno
10 lir. — Posamezna številka 1 liro.

Uredništvo in uprava v Gorici, Via S.
:: Giovanni šte. 6., I. nadstr. ::

Ponatis je dovoljen s popolno navedbo vira.

Prazni izgovori.

Človeku bi se zdelo skoro neverjetno, kakih izgovorov se poslužujejo nekateri naših nemarnih gospodarjev, ki se hočejo opravičiti, zakaj niso naročeni in zakaj ne čitajo sploh gospodarskih listov in tudi našega lista ne. Neverjetno bi se zdelo, ako bi ne bilo resnično.

Pripombam, češ, da rabimo v Gospodarskem vestniku besede, ki so nerazumljive, ne bomo odgovarjali, ker so preabotne. Ravno to nam je v ponos, da ne rabimo v člankih skoro nikake tuje besede, ampak le pristne naše izraze, ki so vsem razumljivi in med nami že davno vdomačeni. In večkrat nam ravno skrb, da vsako stvar leno in pravilno brez tuje označbe povemo, novzroča več truda, kakor obdelovanje snovi same!

Nekateri nam očitajo, da pišemo premalo splošno, temveč le za nekatere okraje. Kdor to trdi, lista ne čita. N. pr. članek, ki razpravlja živinorejske razmere v goriški okolici je pisan brez dvoma tako, da velja v svoji splošnosti za vse živinorejce, naj bodo ti pod Triglavom, na Vipavskem, v Brdih, na Krasu, v tržaški okolici ali v Istri. Le čitajte navodila v njem o izreji telef, o plemenških bikih, o krmljenju živine itd., in prepričate se, da je tako.

Trditve, da se list peča premalo z živinorejo in z njo združenim mlekarstvom, so iz trte zvite. Dosledno in sestavno posveča Gospodarski vestnik največ svojega prostora ravno razpravljanju o živinoreji. Čitajte in prepričajte

se sami. Da ne more pri tem pustiti popolnoma ob strani vinogradništva, sadjarstva in drugih vej našega gospodarskega udejstvovanja, je naravno.

Želji, da bi vedno poročali o gospodarskem položaju posameznih krajev, bi srčno radi vstregli. Toda to ni toliko odvisno od lista samega, ker urednik sam ne more — razumljivo — podrobno poznati prilik in neprilik cele pokrajine. Ti nergavc, primi pero v roke, in povej, kar smatraš za potrebno objave v listu, pa pošlji uredništvu. Videl boš, da ti bo ustrezno. Gospodarski vestnik bi z veseljem priobčal taka poročila, le da bi jih dobival.

Našteli bi še nekaj takih jalovih izgovorov in puhlih trditvev. A za enkrat naj bo. Iz mnogih izjav, in to od oseb, ki so zvesti čitatelji našega lista, sklepamo, da vsebina lista vgaja. Kdor uči in bodri za gospodarski napredek, mora ravno tako pisati, kakor piše Gospodarski vestnik in kakor pišejo vsi drugi strokovni listi po celem svetu. Saj drugače tudi mogoče ni. Zavedamo pa se, da popolni tudi nismo, a prepričani smo, da delamo prav, ko dajamo vsaj nekaj, ko vsega ni mogoče.

Mesto praznega izgovarjanja, jemljite redno Gospodarski vestnik v roke, čitajte ga pazljivo in videli boste, da se nešteti očitki, s katerimi bi rad kdo opravičil lastno nemarnost, razblinijo v prazen nič. Priporočamo list našim napredka željnim gospodarjem.

Živinoreja

Živinozdravnik Gerbic Josip:

RAVNANJE S KOBILLO PRED IN PO PORODU.

Marsikateri naš živinorejec, tudi v krajih, kjer se dosedaj niso pečali s konjerejo, si želi izrediti doma iskrega konjička. Ni nič čudnega. Dandanes kupovati na živinskih trgih tako dragocene živali, je posebno nevarna stvar. Ako nam je mogoče izrediti doma konja, nam ni potreba položiti naenkrat take svote denarja in drugič vemo pri doma izrejeni živali, za vse njene dobre in slabe lastnosti, dočim pri nakupu lahko nasedemo. Iz tega vzroka prepušča marsikateri naš živinorejec svojo kobilico. Ko pa je žival noseča, včasih neve, kako in kaj, ker je to zanj nekaj čisto novega. Evo tu v naslednjih vrstah nekaj navodil:

Jasno je, da moramo brejo kobillo varovati pred pretežkim delom. Tako žival moramo čuvati pred mokroto in pred udarci. Zadnje čase brejosti jo moramo tudi očuvati pred udarci ojesa. Lahko pa jo porabimo za prav lahka dela na ravnini tik do ožrebitve. Tako lahko delo bi bilo, recimo, vpreganje v brano ali kaj sličnega. Naravnost koristno je, da se breja kobilica dnevno nekoliko sprehodi.

Krmiti moramo brejo kobillo samo z dobro, zdravo krmo. Ne dajajmo ji detelje, plesnjivega sena, ugrete zelene krme, rži in turšice, da bi se nam kobilica ne zapekla. Prehod od suhe krme na zeleno pičo mora biti zelo skrbno pripravljen. Ne dajajmo breji kobilici čistil. Ako je treba kobillo čistiti, je najbolje, ako žival klistiramo. Posebno moramo paziti, da se nam kobilica zadnje čase ne prežre, kar bi imelo za posledico morebitni prezgodnji porod. Tudi moramo paziti, da se nam breje kobilica ne splaši.

Ko se bliža pri kobilici čas poroda, ji odvzamemo podkove, ter jo denemo, ako je mogoče, v ograjen prostor v hlevu,

kjer se žival lahko prosto pregiba. Tik pred porodom, ko že začnejo popadki, moramo žival spet prikleniti in sicer tako, da ne more leči z zadnjim koncem tik do stene. Sicer bi bilo nevarno, da pritisne kobilica rodečega se žrebička ob zid, ter ga pri tem zaduši.

Predznaki poroda so: nabreklost vimena; iz vimena bi zamogli 8 dni pred porodom izvleči neko belo, sprijemajočo se snov; par dni pred porodom postane ta snov podobna mlademu mleku. Tik pred porodom postane kobilica nemirna; vlega se, ter zopet vstaja. Tedaj mora konjerejec porodnico strogo nadzorovati, da bi se ne zgodilo mladšču pri porodu kaj žalega. Zlomila bi se mu lahko kaka nožica, ali pa bi se celo zadušil.

Porod je pri zdravih kobilah navadno lahek, in se izvrši običajno ponoči. V hlevu naj bo samo toliko svetlobe, da strežniki lahko pazijo, kaj se godi v hlevu. Žival ljubi za časa poroda temo; narava hoče tako. Kakor hitro je žrebiček na svetu, mu dvignemo glavico, in očistimo zaslinjene nozdrvi. Popkovino prevežemo za širino roke preč od trebuha s čistim trakom, ki je bil namočen v kreolinovi vodi. Ako bi se popkovina sama ne odtrgala, takrat ko kobilica po porodu hitro vstane, jo odtržemo z roko, potem ko smo jo prevezali, kakor je poprej rečeno. Nikoli ne rabimo pri tem zamazanih škarij. Mladička odnesemo k glavi matere, da ga obliže. Paziti pa moramo na popek, da bi ga kobilica ne oblizovala. Ko je žival s tem opravilom pri kraju, denemo glavico žrebeta k vimenu. Ako bi se kobilica branila, ter bi ne pustila sesati bi svetovali kobillo poprej nekoliko pomolzti. Vneto in oteklo vime zdravimo z obkladki mlečnega kamilčnega čaja. Posteljica gre navadno hitro po porodu od živali. Ako bi to ne bilo v redu, dajmo kobilici dvakrat v pol ure košček kruha, namočena ga v žganju.

Premierstein pl. Štefan:

ZIVINOREJA V IDRIJSKEM IN CERKLJANSKEM OKRAJU.

Izboljšanje živinoreje je ena najglavnejših potreb naših kmetovalcev. Prilagoditi se homo morali razmeram, ki nas prisilijo, da bomo morali črpati najglavnejši dohodek iz umne živinoreje. Pa tudi s stališča obdačenja moramo gledati na to, da bomo redili večjo in težjo ter dobičkanosnejšo živino. Kajti, tako država, kakor občina, zahteva davek od glave, ne glede na težo in velikost. Plačati se mora ravno toliko davka od velike krave, kakor od majhne, dasi pri tem ni dohodek enak.

Navedem naj Vam en primer: Črni vrh je ena največjih občin našega okraja. Tu niso hoteli slišati leta 1922 niti besede, da bi si naročili kakega bika. Vi devši uspehe drugod, so si leta 1923 naročili štiri, leta 1924 še dva in dve telici. Sedaj so že sami prepričani, kakšen uspeh jim je to doneslo, ker prodajajo 4 do 5 tednov stara teleta od svojih navadnih domačih krav, ki tehtajo do 90 kg in tudi več.

Seveda bi se dalo izboljšanje živinoreje doseči v prvi vrsti na ta način, da bi to zadevo vzeli v roke tukajšnji vplivnejši posestniki živinorejci in da bi z gledi in temeljito besedo prepričali kmetovalce, da bi se lotili gojitij čistokrvno belansko pasmo. Moralo bi se zlasti paziti na to, da bi se kravam in telicam ne dopuščali domači, na rasti zaostali in pasmi neodgovarjajoči biki.

Letošnje glavno pregledovanje bikov, katero naj bi se vršilo v cerkljanski občini na način, da bi bila pregledovalni komisiji možno videti vse bika plemenjake, ki se spuščajo ali nameravajo spuščati. Radi tega bi bilo dobro, da bi se določili kraji, kjer bi se ta glavna pregledovanja vršila, kjer v Cerknju pač ne bode možno prignati vseh bikov.

Že leta 1922 smo dobili po zaslugi g. Klavžarja 7 bikov belanske pasme. Jeseni 1923 smo zopet dobili 15 bikov in

sicer za idrijski okraj 8, za cerkljanski pa 7. Žal, da so bili med temi štirje nesposobni za pleme. Ostali pa se še danes porablajo z uspehom.

Na ustanovni seji našega živinorejskega odbora julija 1924 sem stavil predlog, da bi se s podporo pokrajinske uprave pričele uvažati tudi telice in krave belanske pasme, da pridemo tako do lastne čiste pasme in da ne bomo za čistokrvna goveda vedno odvisni od uvoza iz inozemstva. Pokrajinska komisija je tej želji ugodila s tem, da je pokrajina prevzela stroške nakupne komisije, vožnje in carino, tako da kupec plača le nakupno ceno. Na podlagi tega smo začeli delati objednem z nakupom bikov tudi za nakup telic. Prijavilo se je 44 naročnikov za 23 bikov in 33 telic. Ker je bil tako številen nakup naenkrat nemogoč že vsled pomanjkanja tovrstnih živali, ki bi odgovarjale zaželjeni teži, se je nakup precej zavlekel, kar je povzročilo, da je 14 naročnikov preklicalo svojo naročbo. Vendar je bilo v letu 1924 dovoženih 19 bikov in 18 telic. Te poslednje se nahajajo v občinah: Dole 5, v Črnem vrhu 3, Šebreljah 3, na Št. Viški gori 2, na Vojskem 2, na Ledinah 1, v Godoviču 1 in v Cerknju tudi samo ena, v Spodnji Idriji, Idriji in v Čekovniku pa sploh nobene.

V celem okraju je sedaj 35 bikov čistokrvne belanske pasme, ki so tako razdeljeni: Dole 8, Črni vrh 6, Ledine 5, Vojsko 3 (in 2 domača), Godovič 1, Idrija 1, Spodnja Idrija 1, Šebrelje 4 (in 2 domača), Št. Viška gora 2 in Cerknjo 4 (in 1 domač.)

Ker pa je Cerknjo največja občina našega okraja, ki ima sama toliko živine, kakor vse občine prejšnjega idrijskega okraja skupaj, je v glavnem namen današnjega sestanka, da tudi cerkljanske živinorejce vzpodbudimo, da si izboljšajo svojo oslabele živinorejo s tem, da bode vsaj v vsakem večjem kraju te obširne občine po en čistokrvnen bik in sicer: 1.) oni iz Cerknja bi zadoval morda za krave iz trga in oko-

lice; 2.) oni v Plužnjah za Plužne, Lazec, Otalež in Jame; 3.) oni v Gorjah za Gorje, Poče in Gradišče; 4.) oni v Bukovskem vrhu za Bukovo.

Potreben bi bil sedaj po en bik: 1.) v Orehku za Orehek, Jesenice; 2.) v Zakrižu za Zakriž in Labinje; 3.) v Ravnah ali na Reki za Ravne, Reko in Stražo; 4.) v Gor. Novakih za Novake in Poljane; 5.) na Planini za Planino, Čeples in Kladnje in 6.) na Cerkljanskem vrhu za Laniše, Habovše, Podjelovo brdo itd. Seveda bi bila s tem le za prvo silo krita potreba bikov v cerkljanski občini.

Dovolite mi, da ob tej priliki omenim tudi izboljšanje naše prasičjereje s tem, da smo že avgusta 1923 dobili 3 mrjasce in 4 svinjice nemške plemenite pasme. Žal, da sta se morala dva teh mrjascev po enoletni rabi za pleme vsled zadobljene udne bolezni (krč) rezati in pozneje zaklati, tako da imamo sedaj še 1 starejšega (dvoletnega) in 1 enoletnega že doma vzrejenega mrjasca. V Idrijskem okraju imamo sedaj že 4 dvoletne svinje, 2 enoletni ter več mlajših svinjic in mrjaščkov. Tudi v Cerknem ima g. Štraus 1 svinjo in 1 mrjasca ter g. Bevk 2 svinjici. Ta dva živinorejca vam lahko povesta, kako dobro uspeva pri nas to pleme.

V letošnjem letu nam bo pač treba dobiti še par čistokrvnih mrjaščkov za osveženje krvi.

* * *

Na zadnji seji živinorejskega odbora za idrijski okraj je podal njegov neumorno delavni predsednik g. Premierstein pl. Štefan obširno in temeljito poročilo o stanju pospeševanja živinoreje v tamkajšnjem okraju. Priobčamo ga v izvlečku za vzgled, kako je treba delati, da se živinoreja čimprej dvigne na ono višino, ki ji brezdvomno pritiče v našem gospodarskem udejstvovanju. Kakor marsikje drugod, moramo tudi tukaj prelomiti s starimi ozkosrčnimi nazori in pogumno stopiti na pot, ki nas vodi do izboljšanja živinoreje in do večjih dohodkov. Na omenjeni seji je živinorejski odsek sklenil, da se priredita dve razstavi goveje živine in sicer letos v Idriji prve dni septembra, prihodnje leto pa v Cerknem.

Ing. Podgornik Anton:

VZREJA PRASIČEV PO ODSTAVITVI.

Ker posežemo s popolno odtegnitvijo starkinega mleka precej globoko v razvoj mladih prasičev, jih moramo prvi čas po odstavi kolikor mogoče dobro krmiti in oskrbovati, kakor dozdaj. Dobivajo naj ista lahko prebavljiva in tečna krmila, na katera smo jih že privadili do odstave. Takšna krmila so ječmenov, ovseni in turšični zdrob ter ječmenova, ovsena in turšična moka, pa krompir. V nadomestilo odvzetega starkinega mleka zvišajmo dnevno množino pokladanega kravjega mleka za tretjino. V drugem tednu po odstavi prasičkov, torej v 10, tediu njih starosti, jim lahko brez drugega odtegnemo celo kravje mleko, ki ga nadomestimo s sladkim posnetim mlekom ali pa pri pomanjkanju tega z ječmenovim ali ovsenim, močnikom. Ko so prasiči 12 tednov stari, jim lahko začnemo po malem dajati dobro kislo (nikdar le na pol kislo ali le kislasto) posneto mleko. Ječmenov zdrob pa lahko nadomestimo z otrobi. Ko dosežejo prasiči 15 do 16 tednov starosti, jim moremo že pokladati najrazličnejša krmila. V tej starostni dobi so prasiči najbolj požrešni in takorekoč nenasiljivi. Sedaj je čas, da jim začnemo pokladati tudi razne kuhinjske odpadke in ostanke. Tudi zelena krmila, prav mlada rdeča detelja, lucerna, inkarnatka, mlada trava so za nje prikladna. Zelo ugodno vpliva na razvoj 4 ali več mesecev starih prasičev tudi paša.

Seveda je treba prasiče prav polagoma privajati na vsako novo krmilo. Istotako je treba tudi vsako dotlej pokladano krmilo opustiti prav počasi. To nam bodi vedno v pravilo, ako hočemo, da bo krmljenje uspešno in brez vsakih zlih posledic za zdravje in razvoj prasičev. Hrana mora biti za 16 tedenske ali starejše prasiče dobra in tečna, vendar pa ne pretečna. Prasičev ne smemo prenakrmiti. To lahko povzroči poleg za-

stajanja prasičev v rašči tudi napake v udih. Kako je sestavljati krmo za prasiče po odstavi, naj služijo sledeči preizkušeni primeri:

1. Za prasiča od odstavitve (po 8. tednu) do 12. tedna dnevno:

a) 2 l sladkega posnetega mleka,
20 dkg ječmenovega zrnja,
20 dkg ovsenega zdroba in
1 kg krompirja.

b) $\frac{1}{4}$ kg ječmenovega zdroba,
 $\frac{1}{4}$ kg otrobov,
2 kg krompirja in
4 l sladkega posnetega mleka.

2. Za 3 do 5 mesecev starega in povprečno 50 kg težkega prasiča dnevno:

a) 5 l posnetega mleka,
4 kg krompirja in
 $\frac{1}{2}$ kg otrobov.

b) 4 l posnetega mleka,
3 kg krompirja in
60 dkg ječmenovega zdroba.

3. Za 5 do 6 mesecev starega in povprečno 70 kg težkega prasiča dnevno:

a) 4 l posnetega mleka,
6 kg krompirja,
30 dkg otrobov in
30 dkg ječmenovega zdroba.

b) 5 l posnetega mleka,
3 kg repe ali krmske pose,
3 kg krompirja,
30 dkg ječmenovega zdroba in
30 dkg turšičnega zdroba.

Prasičem pod 2. in 3. je pokladati poleg navedenih krmil tudi kuhinjske in druge odpadke, poleti pa poljubno množino zelenih krmil (detelje, trave). Vsem prasičem je redno primešavati med krmo okrog 5 gramov fosforovokislega apna na glavo in dan.

Krmljenje prasičev naj se vrši točno ob določeni uri in ne več, kakor 4 krat na dan. Pokladajmo jim le toliko krme, kolikor jo morejo požreti ob vsakem krmljenju. Takoj ko se prasiči najejo in zapustijo korita, odstranimo iz korit vse morebitne ostanke in osnažimo vedno tudi korita.

Nekaj neobhodno potrebnega za

prasiče po odstavi in v dobi njih največje rašče in razvoja je tudi dober svinjak in redno dnevno gibanje na prostem. Zato je napačno držati mlade prasiče večinoma zaprte, pa naj bodo namenjeni za poznejšo plemensko rejo ali pa za pitanje.

Dr. Aldrighetti Faust:

RAZMERE V ŽIVINOZDRAVNIŠKEM OKROŽJU GORIŠKE OKOLICE

(Konec.)

Prevedel *Gorkič France.*

Opis živinorejskih razmer v tem okrožju bi bil s tem končan. Prehajam sedaj, kakor sem spočetka obljubil, na higijenične in zdravstvene razmere, to je na to, kar se nanaša na obvarovanje živine pred boleznimi, navadnimi kakor tudi kužnimi.

Kakor hitro živinorejec spozna, da je žival bolna, takoj naj pokliče živinozdravnika, da se ogne poznejšemu očitaju, da je zakasnil. Tako zvanim »praktičnim pomočnikom« naj zaupa le, kakšno ročno pomoč, a drugega ne. To velja posebno pri porodih, a tudi drugače na sploh.

Opazil sem, da se v naših krajih pojavlja omrtvični krč mnogo bolj pogosto, kakor drugod; opazil pa sem tudi, da vlada tukaj, bolj kakor kje drugje, kriva vera, češ da mora imeti vsak konj, ki nemara žreti, vneto ali oteklo nebo. Pokličejo podkovača ali kakega »praktičnega« pomočnika, ki z železom ali gamzovim rogom odpre na več mestih konju nebo, da začne krvaveti. In res se večkrat pripeti, da konj žre še manj kot prej in pogine potem vsled krča.

O navadnih boleznih nimam mnogo povedati: so enake, kakor povsod drugod, katerim je podvržena živina z ozirom na spol in letni čas. Pri kravah imamo jako težke porode ali pojave drugih bolezni ali bolezni, ki so posledica poroda: boleznj siskov, itd. Pri volih in kravah razne gnojne otekline, bolezni

na nogah, suho prežvekovanje (zapeka) po zimih, napenjanje pri zelenem krm-ljenju po leti. Tudi pri prasičih se po-javljajo težki porodi in z njimi združene nevarnosti, kakor tudi več ali manj ne-varno neprebavljanje.

Skoraj v vseh občinah okrožja ob-stojajo vzajemne zavarovalnice goveje živine. Tem bi svetoval, da si priskrbijo vsaj nekaj orodja, ki je neobhodno po-trebno pri goveji živini. To orodje naj bi se posojalo članom po potrebi. Naj-nujnejše orodje bi bilo sledeče: nosne klešče, ki se rabijo, da ostane žival pri miru n. pr. pri molžnji, pri zdravljenju, kadar je potrebno; nekaj trokarjev z večjim številom cevi za izmerjavo, ka-dar se to orodje nujno rabi za vbod la-kočnice, ako je žival napeta; velike kle-šče za odščipavanje parkljev in končno pas za obvarovanje maternice pred iz-stopom.

Mnogo bolj nevarne so nalezljive in kužne bolezni, ki pa so v teh krajih le maloštevilne. Nisem do sedaj še opazil nikjer vraničnega prisada, dasi se je prej ta bolezen večkrat pojavila, tudi smrkavosti ne, dasi je mestni živino-zdravnik goriški lanskega leta ugotovil nekaj slučajev. Koze na vimenu krav so prav redke in brez pomena, tako tudi bramor.

Jako težko pa je vprašanje stekline. Število psov, ki se potepajo prosto po vaseh brez nadzorstva je veliko, tudi brezbriznost nekaterih županstev glede izvrševanja pasjih pravilnikov je graje vredna. Vsled tega več slučajev stekline.

Jako pogostoma me kličejo, da opazujem pse, ki so koga oklali. V lan-skem letu so morale štiri osebe iti se zdraviti proti steklini, ker je bila bole-zen pri psih ugotovljena (dve iz Šempetra, ena iz Podgore in ena iz Števerja-na). Letos — smo še le v aprilu — so tudi šle štiri osebe v zdravljenje proti steklini: po ena iz Šempetra, iz Bilj, iz Bukovice in Volčjedrage.

Smatram za svojo dolžnost, da opo-zorim politične oblasti in županstva, naj

temu težkemu vprašanju posvečajo vso svojo pažnjo.

Še dve kužni bolezni sta, ki večkrat razburjata živinorejce pri nas: slinovka in parkljevka pri goveji živini in rdečica pri prasičih. O eni, kakor o drugi sem že pisal lansko leto v decembrski številki Gospodarskega vestnika. Naj ponovim le, kar sem že takrat rekel: za zabranje-nje slinovke in parkljevke je potrebno bolj strogo nadzorstvo obmejnih obla-stev, ker je dognano, da je lansko leto ta bolezen bila zanešena k nam iz Jugo-slavije. Za zabranjenje rdečice pa je velike važnosti cepljenje prasičev spo-mladi.

Pri tej priliki si ne morem kaj, da bi ne omenil nekega ukrepa kr. prefek-ture v Vidmu, ki je po mojem mnenju neprimeren. Znano je, da je rdečica div-jala v naših krajih, kakor tudi na Kranj-skem in Štajerskem že več let. Že leta 1921 je takratni glavni civilni podkomi-sar v Gorici odredil spomladansko cep-ljenje. Od takrat so se ta cepljenja po-navljala vsako leto na zahtevo prasičje-rejcev, ki so se prepričali, da se je vsled cepljenja ta bolezen skoro popolnoma poizgubila.

Tudi letos so prasičjerejci zahtevali cepljenje. V zmislu člena 38. živino-zdravniškega pravilnika z dne 10. maja 1914 št. 533 sem naročil predsedniku na-šega okrožja, naj prosi kr. prefekturo v Vidmu za tozadevno dovoljenje. Prišel je sledeči odgovor: »*Ker ni bil prijavljen rodpisani prefekturi nikak slučaj kužnih bolezni med prasiči tamkajšnjega okrožja, se dovoljenje za cepljenje ne more izdati. Prefektura pa si pridržuje pravico izdati prošeno dovoljenje, ome-jeno le na one vasi, kjer bi se v bodoč-nosti bolezen pojavila. (kar mora pa u-gotoviti pokrajinski živinozdravnik), ki bi zahtevala tako cepljenje. Za prefekta: Castellani.*

Temu ukrepu je lahko ugovarjati: Rdečica, ki se je pojavljala vsako leto, se je pregnala le vsled vsakoletnega spo-mladanskega (pravčasnega) cepljenja.

Ali naj sedaj čakamo, da začne živina crkati, da bo veliko število živinorejcev prizadetih, da se bolezen razširi, in še le takrat naj pride pokrajinski živinozdravnik ugotavljat, ali je umestno, da se cepljenje dovoli?

Ali se mogoče čaka pri človeku s cepljenjem proti kozam, ko te že divjajo?

V ostalem pa bo nosil v tem pogledu vsakdo svoj del odgovornosti. Za svojo osebo imam mirno vest, da sem napravil svojo dolžnost, kakor vedno, kar naj blagovolijo zastopniki živinozdravniškega okrožja vzeti na znanje. To bo za me največje zadoščenje.

OREHOVE TROPINE.

Orehove tropine so ostanki, ki jih dobivajo v oljarnah pri iztiskanju olja iz takozvanega podzemeljskega oreha. Pravilno in popolno bi jih morali imenovati tropine podzemeljskega oreha. Radi kratkosti in enostavnosti pa obdržimo tudi nadalje že udomačeno za znanovanje »orehove tropine«. Čiste in nepokvarjene orehove tropine se odlikujejo po svoji tečnosti, okusnosti in prebavnosti. Med vsemi oljnatimi tropinami so orehove najbolj beljakovinate. Pa tudi tolsče je v orehovitih tropinah še precej. Beljakovine in tolsča pa so pred vsem merodajne za ceno krmil. Najbolj pa je odvisna cena krmil od množice vsebovanih beljakovin. Beljakovine so namreč v krmilih ona dušičnata hranila na snov, ki se ne da nadomestiti z drugimi hranilnimi snovmi, n. pr. s tolsčo ali ogljikovimi vodani (škrob, sladkor itd.) V živalskem telesu se morejo torej tvoriti beljakovinate snovi, meso, živčevje itd., le iz beljakovin, ki jih dobi žival s použito krmo v svoje telo, nikdar pa ne iz drugih krmskih nedušičnatih hranilnih snovi, iz tolsče, ogljikovih vodanov itd. Nasprotno pa se lahko tvori n. pr. tolsča v živalskem telesu tudi iz beljakovin. Vsled tega je tečnost krme pred vsem odvisna od množine beljakovin, ki je v krmi. Ako hoče imeti živino-

rejec uspeh pri krmiljenju, mora zlasti upoštevati, da dobi žival v pokladani krmi dovolj beljakovin v sé in da se ob vsakem krmiljenju popolnoma nasiti. Vsakomur sta pač znana pregovora, ki pravita, da »krava pri gobcu molze« in da »pasma gre skozi gobec«. Toda le z dobrim in pravilnim krmiljenjem pripravimo krave do njih najvišje mlečnosti. Prav tako pa tudi najboljša pasma ne pride do svoje prave veljave, ako živine ne krmimo prav, t. j., ako ji nudimo v krmilih zlasti premalo beljakovin. V naših domačih krmilih (senu, slami, okopavinah itd.) navadno ni dovolj beljakovin. Zato si pomagamo tukaj z nabavo dobrih in cenih močnih krmil, med kakoršne prištevamo tudi orehove tropine. V orehovitih tropinah je povprečno 44,5% beljakovin in 9,2% tolsče. Ker je v pšeničnih otrobih le 14,3% beljakovin in 4,2% tolsče, so orehove tropine veliko več, kot še enkrat toliko vredne kakor otrobi. Pri krmiljenju živine mora torej zaleči največ 1 kg tropin prav gotovo toliko kakor 2 kg pšeničnih otrobov. Če pa zaleže 1 kg tropin najmanj toliko kakor 2 kg otrobov, bi morala biti tudi cena orehovitih tropin pri njih krmilski izbornosti najmanj 2-krat toliko, kakor pa cena pšeničnih otrobov. Pri ceni 105 lir za 100 kg otrobov bi moralo stati 100 kg orehovitih pogač najmanj 210 lir. Toda temu ni tako. Pri kmetijskem društvu v Gorici dobiš 100 kg zajamčeno pristnih tropin s 35 do 38% beljakovin in 13 do 15% tolsče za 150 lir. Visoka cena pšeničnih otrobov bi še ne bila tako hudo zlo, ko bi bili otrobi zajamčeno pristni. Resnica pa je, da se zajamčeno pristnih otrobov dobi le malo na današnjem trgu. Otrobi večinoma niso pristni in imajo v sebi razne ničvredne primesi, ki jih plačuješ dokaj drago. Takšni otrobi niso vredni največkrat niti polovice svoje tržne cene.

Orehove tropine lahko krmiš posebno mlečni živini v vseh takih slučajih, kjer hočeš zvišati v krmskih odmerkih beljakovino. Na mleko in maslo

vplivajo ugodno. Brez skrbi in vsake škode jih lahko krmimo prav mlečnim kravam do 2 kg na dan in glavo. Tudi konjem lahko krmimo orehove tropine. Če nadomestimo del ovsca z orehovimi tropinami, pridobijo konji na teži in se manj potijo. Znano je tudi, da se vsled bolezni ali težkega dela ošibeli konji hitro popravijo pri pokladanju teh tropin. $\frac{1}{2}$ kg tropin zaleže najmanj toliko kakor 3 kg ovsca. Kakor pač konji več ali manj delajo, jim lahko pokrmimo do $1\frac{1}{2}$ kg na dan in glavo. Tudi za plemenske žrebce in kobile so orehove tropine prikladno krmilo. Za mlado živino (mlade konje in mlado govedo), ki potrebuje obilo beljakovinstih snovi za raščo in razvoj, so orehove tropine tudi prikladno krmilo, ako jih krmimo v manjši množini. Zelo prijajo orehove tropine tudi pitalni živini. Pitalnim prasičem in ovcam lahko krmimo $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ kg, pitalnemu govedu pa do 2 kg orehovitih tropin.

Orehove tropine pokladamo zmlete. V ta namen jih za konje in odraslo govedo mešamo med rezanico in poskropimo z vodo tik pred krmljenjem toliko, da se ne prašijo in izprašijo. V zmesi s krompirjem ali drugimi okopavinami, s posnetim mlekom, s sirotko itd. jih pokladamo zlasti prasičem. Ako živina še ni navajena na orehove tropine, pokladaj jih prve dni prav malo, na kar začni odmerek počasi višati, dokler

ne prideš v 8 do 14 dneh na določeno množino.

Hrani tropine le v suhem, zračnem in obenem hladnem prostoru. V vlažni in zaduhli shrambi se rade pokvarijo. Posebno lahko postanejo vsled obile tošče, ki je v njih, žarke ali žaltave. Pregrete tropine pa je treba skubati, predno se krmijo živini.

Pri nabavi zahtevaj le zdrave in zajamčeno pristne orehove tropine. Takšne se ti nudijo v skladišču kmetijskega društva v Gorici, Via G. Carducci 6. Vsi živinorejci, ki želite svojo živino uspešno krmiti, sezite pridno po orehovitih tropinah!

CEPLJENJE PROTI RDEČICI.

Zveza za preiskovanje in pobijanje kužnih bolezni pri živini je naslovila na živinorejce sledeči oklic:

Kmetovalci! Ko pričnejo topli dnevi, mislite na to, da morate svoje prasiče cepiti proti rdečici, da jih obvarujete pogina, sebe pa mnogih sitnosti in škode. Če je le mogoče, naj se cepljenje po 14 dnevih ponovi. Tako dosežete, da bodo vaše živali učinkujoče zavarovane proti rdečici, ki tako rada izbruhne v vročih poletnih mesecih. Dognano je, da pogine pri močni rdečici 95% prasičev, ako niso bili cepljeni, zguba pri cepljenih prasičih znaša jedva 0.08 do 0.1%. Cepljenje sme izvršiti le živinozdravnik.

Mlekarstvo

Ing. Podgornik Anton:

SIRARNA IN NJENA UREDBA.

Pri uredbi novih ali pri preuredbi starih siraren je upoštevati posebno sledeče:

1. Kuhinja v sirarni mora biti vedno dovolj visoka, primerno prostorna, suha, svetla in zračna. Poleg navadnega

dobro izpeljanega dimnika bi moral biti v kuhinji tudi odvodnik, po katerem bi odhajala para in sopara neovirano in takoj na prosto. Takšen odvodnik bi moral biti izpeljan tik ob dimniku ven čez streho. Razun tega bi morali biti pod stropom napravljeni še navadni oddušniki. Kuhinjska tla, ki jih je betonirati ali tlakovati z dobro zlo-

žljivimi ploščicami iz močno žgane opeke, morajo toliko viseti proti odtočnim odprtina, da voda, s katero izperemo in izčistimo kuhinjska tla, hitro in popolnoma odteče. Odtočne odprtine je pokriti s preluknjanimi ploščami iz litega železa ali železnega betona in jih je tako urediti, da smrad ne more prihajati iz iztočnih jarkov nazaj v kuhinjo. V odtočnih jarkih ne sme zastajati voda. Okna je napraviti raje nekoliko višje v steni nego prenizko. V svrhu prezračevanja je napraviti gornjo tretjino oken tako, da se lahko odpirajo zase. Tako urejena kuhinja bi bila vedno suha in zračna. Vlaga, mokrota, plesnoba in umazanost bi se ne vlegale na stene in strop. Para bi ne silila in odhajala v druge prostore v sirarni.

2. V današnje sirarne spadajo le *vzidani sirni kotli z zaprto in obenem premično kurjavo* (na vozičkih). S takšno napravo za razgrevanje sirnih kotlov bi prihranili mnogo drvi, bi boljše uporabili in lažje uravnavali ogenj ali gorkoto, kakor pa se da to. vršiti pri sirnih kotlih s popolnoma odprto ali le nepopolno zaprto kurjavo. Kuhinjo in ostale prostore, kakor tudi mleko in mlečne izdelke bi pa obvarovali pred dimom, sajami in pepelom. Za naše sirarne so edino primerni le kotli švicarskega tipa.

3. Poleg sirnih kotlov je stikalnica najvažnejše orodje ali priprava, ki spada v sirno kuhinjo in nikamor drugam. Za stiskanje sira se da z uspehom uporabljati *enostavna vzvodna stiskalnica* in takozvana *angleška sirna stiskalnica*. Priprosto stiskanje sira s kamenjem je pač le za silo in za dobro izdelovanje sira manj prikladno, ker je le težko obtežiti sir s kamenjem enakomerno in primerno.

4. Neobhodno potrebno je, da je napeljano v kuhinjo, v kateri hočemo skrbeti za vsestransko snago, *dovolj zdrave in čiste tekoče vode*. Ob tekoči vodi je postaviti jarin, iz katerega mo-

remo vsak čas zajemati čisto vodo.

5. V kuhinji imamo tudi *tehtnico za tehtanje mleka in vse priprave in orodje, ki jih potrebujemo za izdelovanje sira* (sirni obodi, pokrovi, drobilo ali trnač, sirarska harfa, leseni nož, sirni pas iz pocinjenega jekla, sirni prti, zajemalce, mešalnice, toplomer, priprave za pripravljanje sirišča, razna posoda itd.). Tudi ne sme manjkati v kuhinji miza, orodje za snaženje, omara, stojala itd.

6. *Shramba za mleko* mora biti popolnoma ločena od kuhinje in sirnih kleti. Imeti mora torej vrata, ki se dajo napram drugim prostorom dobro zapirati. Mlečna shramba mora biti v sirarni na takšnem prostoru, ki je poleti hladen in se da zračiti, pozimi pa ni premrz. V mlečno shrambo je tudi napeljati vodo, s katero po potrebi hladimo mleko in smetano v hladilnem jarinu ali koritu iz betona. Mlečno shrambo je tlakovati tako, kakor kuhinjo in je skrbeti za dobro odtekanje vode, s katero snažimo in čistimo shrambo. Ako nimamo za shranitev smetane in izdelovanje masla posebne ga prostora, spadajo v shrambo za mleko tudi vse *priprave za dobivanje smetane in izdelovanje masla* (posoda za smetano, pinja, gnetilnik, tvorila za maslo itd.). Za naše sirarne ali maslarne sta danes pinji »Viktorija« ali »Astra« najbolj priporočljivi. Ako uporabljamo za posnemanje mleka mlečni posnemalnik, je tudi tega postaviti v mlečno shrambo. Najboljše posnemalnike ima družba Alfa Laval, pri kateri se dobi vse drugo sirarsko in mlekarsko orodje, ki se lahko naroči potom Kmetijskega društva v Gorici.

7. *Sirne kleti*. Za izdelovanje trdega sira sta potrebni najmanj dve sirni kleti: kipelna in vlečna klet. Pri zidanju in uredbi novih siraren je treba računati z vsaj tremi prostori za sirne kleti. Pri družila bi se obenem navedenima še solna klet. Kletj je priporočljivo zidati v zemljo. Kako globoko v zemljo je po-

staviti sirne kleti, je odvisno od kakovosti temelja ali podstave. Kjer je svet vlažen, je postavljati ali zidati kleti manj v zemljo, ker bi bilo v takem slučaju težko napraviti dobre odtoke za vodo in bi se bilo bati, da bi bile premokre in vlažne. V suhem svetu pa je dobro napraviti kleti bolj globoko v zemljo, ker drugače bi bile presuhe in poleti pretople. Da se lažje izogne poletni vročini, je dobro dati kletem bolj severno lego. Kleti se navadno tlakujejo ali betonirajo. Ker je v kipelni in vlažni kleti vlaga potrebna, se navadno napravi v njih le hodnik iz betona. Prostor pod policami za sir pa se pusti netlačan, v svrhu da prihaja naravnost iz zemlje v klet enakomerna vlaga. Sirne kleti morajo biti tako urejene, da je mogoče v njih uravnovati gorkoto, vlagu in zračenje. Da se lahko prepričamo o vsakokratni gorkoti in vlagi spadata v vsako sirno klet toplomer in vlagomer. Da lahko ohranimo pozimi primerno gorkoto v kletih, je treba opremiti jih s pečmi. Vsaj v kipelni kleti bi ne smela nikdar manjkati primerna peč. Vsaka klet mora biti opremljena s stojali, na katerih so dovolj močne, široke in ravne police. V sirno klet spada tudi miza za solenje, ščet za sir, strgulja itd. V solni kleti se navadno napravi tudi cementno korito, v kateri

imamo slanico za solenje sira. Tudi sirne kleti je tako urediti, da se dajo v njih dobro snažiti in čistiti tla z vodo.

8. *Prostor za skuto.* Ker se po sirarnah pri nas redno izdeluje skuta in ker se ta hrani dlje časa v sirarni, je brez drugega potrebno, da dobi skuta v sirarni svoj poseben prostor. To pa z ozirom na to, ker ne pritiče skuta ne v mlečno shrambo ali klet in ne v sirne kleti.

9. *Prostor za kis ali kisál.* Tudi za dosego dobre kisáli bi moral biti v vsaki sirarni za kisál poseben, vedno primerno topel prostor.

10. *Potrebne priprave za preiskanje mleka itd.* bi ne smele manjkati v nobeni dobro urejeni sirarni. Pravi sirar pač mora poznati kakovost mleka. Vedeti mora, kako tolsto je mleko, določeno za sirjenje, in koliko kisline ima. Prepričati se mora tudi o kislini, ki je v sirišču in kisáli. Pojasniti mora tudi članom zadruga kakovost njih mleka in dokazati pokvarjenost mleka. Neobhodno potrebne priprave v to so:

a) Preizkušen laktodenzimeter ali mlečni gostomer; b) Vse priprave za določanje tolstče v mleku po Dr. Gerberjevem načinu; c) Priprava za določanje kisline v mleku (poenostavljeni način Soxhlet-Peter); č) Priprava za preizkušnjo mlečnega kipenja.

Čebelarstvo

Vodopivec Janko:

ČEBELARJEVA OPRAVILA V MAJU.

Podlaga vsemu čebelarstvu je delovanje čebelarja meseca maja. Vsa narava v našem toplotnem pasu doseže višek razcveta ravno v maju. V drugih južnih krajih se narava drugače razvija. Pri nas je torej maj, od katerega odvisi zguba ali dobiček v čebelarstvu.

Gotovo pa je, da narava sama si ne izbere vselej pravo pot. Zlasti pri čebelarstvu mora čebelar voditi naravo čebel tako, kakor je on sam prepričan, da je najbolje, da mu bo trud in delo tudi donašalo primernih dohodkov.

V predvojnih letih se nam je najbolj izplačevalo čebelarenje s prodajo živih čebel. Dohodki z medom so bili manj upoštevani. Vsled tega so se na sploh oklenili napredni čebelarji gojenja mno-

go čebel, mnogo panjev, mnogo rojev, ki so jih prav lahko in drago prodali.

Po vojski se je čebelarstvo čisto preobrnilo. Kupčija s čebelami je vsled raznih ovir skoro docela prenehala. Čebelar je moral obrniti svoj voziček na drugo stran, to je: pričel je čebelariti na med.

Opustil je izgojevanje mnogo rojev in gromadenje panjev. Pričel je čebelariti z manjšim številom panjev, a gleda pa, da so panji močni, da si morejo nabrati v glavnih pašah čimveč medu. V ta namen se je moral oprijeti večjih panjev (A. Žnidaršič in drugih sploh velikih), ki imajo dovolj prostora in ne silijo matice k rojenju, kar se dogaja pri manjših panjičih.

Torej mi bomo čebelarili na med. V ta namen pojde naše stremljenje za tem, da nam čebele ne bodo rojile po svoji volji, ker vedeti moramo, da mnogo rojev in veliko medu obenem ni mogoče. Ako je mnogo rojev, je malo ali nič medu. Skrbeti moramo, da rojenje preprečimo.

Druga važna in *najvažnejša* točka je: Moramo imeti v svojih panjih *mlade matice*.

Ti dve zahtevi si docela nasprotujeta, ker brez rojev ni mogoče dobiti mladih matic po naravni poti. V tem tiči važnost poteze, da gojijo večji čebelarji po svoji volji mlade matice, ter pustite, da se potem oplemene v malih panjih: »matičnjakih« imenovanih. Ko so enkrat te matice oplojene, jih zmenjajo s svojimi starimi. Priskrbovanje novih matic spada v maj. Tega ne sme čebelar prezreti. On mora postaviti svojo glavno pažnjo na to, da bo imel v svojem čebelnjaku dober material. Ta pa izvira od dobrih matic. Da pa si izgojimo dobre matice, je treba resnega dela in vsestranske pažnje na razne posebnosti poedinih panjev.

Prvi predpogoj vsakega čebelarjenja je tudi, da se morajo čebele povsem kloniti čebelarjevi volji glede rojenja. Naravnega rojenja, to je rojenja, da bi

čebele izletovale iz panjev sploh on ne trpi. Čebelar mora gledati, da si svoj čebelni material pomnožuje iz najboljših panjev. Slabo napredujoči panji niso vredni, da bi se iz njih gojile nove mlade matice. Treba je zatreti tem vsako matično zalego; ravno tako je treba slabičem zatreti vso trotovsko zalego, ker le v jakih panjih izgojeni troti imajo vse vrline, ki so potrebne za oplojanje mladih matic. Dokazano je, da je matiča, četudi izhaja iz najboljšega panja, ki pa je bila oplojena z manjvrednim trotom, le slaba pospeševaljica svojega panja. To je neizpodbitno dejstvo. Čebelar, ki hoče napredovati, pazi, da se v slabičih ne goje troti. Brez usmiljenja jih izrezuje, v trotovcih pa zažvepla, ali pa, prebira je satnik za satnikom, zmešči in uniči.

Kako se vrši izgoja matic v matičnjakih? O tem ne morem obširnejše poročati radi pičlega prostora. Vzemite v roke čebelarško knjigo (n. pr. Žnidaršičevo: Naš panj. — Op. uredn.), da se poučite o tem.

Najenostavnejši način preminjanja starih matic je, da odstranimo staro matico iz zadostno močnega in razvitega panja z zaleženimi matičnjaki. Pri nas so v sredini akacijevnega cvetja boljši panji docela razviti in imajo večinoma že nastavljene matičnjake. Mi bi potem iz boljših odvzeli staro matico z nekoliko zaleženih satnikov (tri) ter prestavili vse skupaj v nov panj s primernim številom čebel, panj pa bi preložili na drugo mesto. Paziti moramo, da ni na satu, kjer je stara matica, nobenega matičnjaka. V prvotnem, sedaj brezmatičnem panju pustimo le eden matičnjak, da se iz njega izleže mlada matica. Ker je v takem panju, ki se pripravlja na rojenje po več matičnjakov, lahko te postavimo v poljubne močne panje, ko smo jih prej izrojili ter jim odvzeli staro matico.

Ako imamo katere slabejše panje, ki nam ne delajo povoljno, iz česar sklepamo o matični oslabeledosti, odstra-

nimo iz njih matice, pa denimo vanj en matičnjak, iz dobrega in razvitega panja.

S tem postopanjem in odstranitvijo matice iz glavnega panja razbremenimo čebele, da jim ni nadalje skrbeti za več in več zalege, ki rabi ogromne množine medu. Posledica temu je, da preostaja dan za dnem po več medu v panju, čebelam se pa ohladi želja po rojenju. Črez kakih deset, ali petnajst dni pa pogledjmo, ali je mlada matica že pričela z zaleganjem jajčic.

Ker se nam mlade matice lahko izgube, bi bilo potrebno, da si izgojimo najmanj toliko mladih matic, da odgovarjajo eni petini od panjev matičnjakov. To se pravi: izgojimo si v posebnih malih panjih na dva satnika mlade nadomestne (reserve) matice, ki se po potrebi vložijo panjem, v katerih bi se mogoče zgubile matice.

Takih matičnjakov pogrešamo pri večini naših čebelarjev, vsled tega je tudi tarnanje o brezmatičnikih in trovcih.

»NAŠ PANJ.«

Razveseljiv pojav za vse, ki se zanimajo za čebelarstvo je knjiga: *Anton Žnideršič: Naš panj*. Mož, ki je pred leti z uvedbo tako imenovanega A. Žnideršičevega panja povzročil celo revolucijo med slovenskimi čebelarji, je prejel pero v roke in opisal v lepi, lahko razumljivi besedi svoje bogate izkušnje iz umne čebeloreje. To dejstvo moramo dvakrat podčrtati in mu je dvakrat šteti v hvalo. Mnogo izkušenih dolgoletnih čebelarjev

imamo, a koliko od teh je, ki bi svoje izkušnje spravili na papir v navodilo in pouk drugim, posebno mlajšim čebelarjem začetnikom. Kakor skopuhi denar, držijo nekateri svoje znanje za se.

Anton Žnideršič, velečebelar v Ilirski Bistrici, pa ni takšen mož. V svoji knjigi, s katero je zamašil zevajočo vrzel v našem čebelarstvu, je podal v kratki in jedrnatih obliki, brez dolgoveznih teoretičnih razmotrivanj, preizkušene nauke, svoje dolge čebelarске prakse.

Vsakdo, ki hoče veljati med nami za umnega čebelarja, si mora knjigo nabaviti. Z njo v roki se bo izognil marsikateremu razočaranju in neuspehu v svojem čebelnjaku.

Knjigo »Naš panj« pozdravljamo z zadoščenjem in jo priporočamo kar najtopleje. Na njo se še povrnemo.

OPOZORILO ČEBELARJEM.

Satnice je Slov. čeb. zadruga letos točno izvršila, kakor zagotovljeno. Razposlane oziroma oddane so vsem, ki so jih naročili ali dali v predelavo. Čebelarji, ki satnic iz predelanega voska niso še dobili, naj sporočijo, ali pridejo sami po nje ali pa, kako naj se jim dostavijo. Na razpolago je le malo satnic. Kdor jih hoče še gofovo imeti, naj nam pošlje vosek do 20. maja, ako jih želi imeti do konca maja. Pozneje satnic ne bomo več izdelovali.

Panjev, kompletnih A. Žnideršičevih, imamo še nekaj na razpolago po 90 lir kos franko naša zaloga v Gorici. — Trčalke za 4 A. Ž. satnike bodo na razpolago, kdor jih pravočasno naroči. Na razpolago so: sipalniki, matične rešetke, solnčni topilniki, kozarci s pokrovi za med, itd.

Vinogradništvo

TEČAJ O CEPLJENJU TRT V ZELENO.

V ponedeljek dne 18. in 19. maja 1925 priredi sadjarski in vinorejski oddelk kmetijskega urada v Gorici v po-

krajinski drevesnici, Via Trieste 43 javen teoretično-praktični tečaj o cepljenju trt v zeleno.

Predavanja pričnejo oba dneva ob 9. uri. Udeležijo se jih lahko vsi kmetovalci

Ušaj Just:

CEPLJENJE V ZELENO.

Izmed vseh načinov cepljenja vinske trte, je pri nas cepljenje v zeleno najbolj razširjeno. Ta način cepljenja ima svoje dobre in slabe strani. Dobra stran cepljenja v zeleno je ta, da zahteva obnovitev vinograda mnogo manj osnovne glavnice in da je sprimljenje cepiča s podlago mnogo bolj tesnejše in popolnejše, kakor pri cepljenju v suho. Slabe strani zelenega cepljenja pa so:

1. Uspeh cepljenja v zeleno mnogo odvisi od vremena, ker dolgotrajno deževje, vetrovi in večkrat tudi toča zelo škodi cepičem.

2. Cepljenje in iskanje potrebnih cepičev je zamudno in izvršitev cepljenja pade ravno v dobo, ko je na polju in v vinogradu obilo dela.

3. S cepljenkami obnovljeni vinogradi začnejo najmanj eno leto prej roditi, kakor oni, ki so le cepljeni v zeleno.

Najugodnejši čas za cepljenje v zeleno je mesec maj in sicer v jutranjih in popoldanskih urah, ob lepih, mirnih in ne prevročih dneh. Najslabše vreme za cepljenje je mrzlo in vetrovno deževje. Dober cepilec cepi dnevno 250 do 350 trt.

Cepiče režemo in pripravimo v vinogradu. Pri izbiri cepičev moramo paziti na vrsto, zdravje, rodovitnost in plemenitost trte. Nikakor ne rezati cepičev od onih trt, ki sicer mnogo rodijo, ali dajejo slabo vino. Paziti je tudi na zdravje trt, zlasti pa na to, da ni listje napadeno od peronospore in oidiuma. Za cepiče najbolj sposobni so poganjki, ki niso preveč zreli, niti preveč mladi in mehki, tudi ne smejo imeti že viden bel stržen (sredica).

Izbrane poganjke odrežemo, jih nato takoj skrajšamo, kolikor je njih mladika prezrela in premeška. Ko smo to storili, porežemo liste, puščajoč na cepiču $\frac{1}{2}$ cm peclja. Morebitne prav majhne zakotne poganjke pa pustimo take, kakor so. Nabrane cepiče hranimo do uporabe zavite v mokro cunjo.

Za izvršenje cepljenja je potrebno potreben dober in oster cepilni nož in dobri trakci iz gumija za obvezanje. Noži so najboljše od tvrdke Kunde iz Draždan, cepilni trakci pa znamke »Excelsior«. Trakci morajo biti sveži, elastični, 10 do 12 cm dolgi, ter iz finega gumija, ki ob deževju ne popoka. Vsak cepilec naj ima s seboj cunjo, da po vsakem cepljenju obriše nož, kakor tudi dober brusilni kamen.

Poleg pravočasne nabave potrebnih nožev in trakcev, moramo tudi skrbeti, da trte, ki jih mislimo v zeleno cepiti kakih 10 do 14 dni prej očistimo od nepotrebnih in preobilnih poganjkov. Pri tem delu odlomimo vse šibkejše poganjke in puščamo le 2 do 3 od njih rasti.

Cepljenje izvršimo tako-le: Za cepljenje izbrani poganjek prerežemo na gladkem mestu med dvema členi s poševnim, gladkim $1\frac{1}{2}$ do 2 cm dolgim prerezom, kolikor mogoče nizko v bližini zemlje. Lista na divjem poganjku, med cepičem in starim lesom pa ne smemo porezati, kar mnogi pogrešno delajo. Po izvršenem prerezu na divjaku, poiščemo med cepiči primerno debeli cepič in napravimo na njem enak prerez, kakor na podlagi in sicer 2 do 3 cm pod členom. Nad členom pa ga prerežemo kake 3 do 4 cm nad očesom. Nekateri puščajo na cepiču 2 očesi, vendar pa to ni priporočljivo, ker take cepiče rad veter odloži. Ko smo napravili oba prereza, položimo prerez cepiča na prerez podlage in začnemo obvezovati z gumijevim trakcem. Pri obvezovanju moramo paziti, da bo trakec primerno nategnjen in obveza dovoljno trdna, vendar ne preveč tesna. Obvezovanja samega mi ni mogoče tu dovolj jasno in razumljivo opisati, pač pa omenjam, da je obveza, pri kateri se trakci križajo boljše od navadne, ki je pri nas v navadi.

Cepljenje v zeleno se izvrši lahko tudi v členu. V tem slučaju se napravi prerez pri podlagi in cepiču poševno skozi člen. Ta način cepljenja je nekoliko težje izvršljiv in zato so ga opustili.

Navadno se cepi na vsaki divjaki le 1 do 2 poganjka. Čez 14 dni nato odlomimo slabejši poganjek in pustimo samo en cepič rasti. Ob lepem in ugodnem vremenu se primē navadno od vsakih 100 dobro napravljenih cepičev 80 do 90. K oskrbovanju že prijetih cepičev prištevamo stedeča nujna opravila: večkratno škropljenje z modro galico, žveplanje, večkratno mandranje divjih poganjkov in pravočasno privezanje plemenitega poganjka k kolu, da ga veter ne odlomi.

P. G.:

O ŠKROPLJENJU TRTE.

Kakor hitro dosežejo poganjki dolžino 15 do 20 cm (ped dolgi), naj se poškrope z galično-apneno raztopino.

V drugič naj se poškrope trte 15 dni za prvim škropljenjem. Ako se je bati, vsled deževnega in toplega vremena (soparice), hitrega razvoja trtne bolezni,

naj se poškropi v drugič in sicer 8 dni po prvem škropljenju.

Tretje škropljenje naj se izvrši, ne glede na to, ali trte cvetejo ali ne, približno tri tedne za drugim škropljenjem.

Od začetka do polovice julija naj se poškrope trte na vsak način v četrtič. V navadnih letih in v odprtih legah, pri visoki kakor tudi nizki vzgoji trt, zadostuje štirikratno škropljenje. V ravnih, v zaprtih legah, ter v deževnih letih je pa potrebno pet, do sedemkratno škropljenje. Ako toča ali pa burja trte poškoduje, naj se takoj poškrope.

Za vsako škropljenje zadostuje 1% galično-apnena raztopina (na vsakih 100 l vode 1 kg galice in $1\frac{1}{4}$ kg ugašenega apna), le v zelo deževnih letih naj se uporablja $1\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ % raztopina ($1\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ kg modre galice in 1.30 do 1.40 kg ugašenega apna).

O vsakem škropljenju naj se poškrope vsi zeleni deli, torej tudi zarod — grozdčki.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA v Trstu naznanja, da je PRESELILA svojo centralo iz ulice Raffineria št. 7 v ULICO TORRE BIANCA št. 19, tel. 4439 (v hišo Tržaške posojilnice in hranilnice).

Sadjarstvo

Dr. Vallig Peter:

UŠI NA BRESKVAH.

Uši so jako nevarne breskvi in morejo povzročiti velikansko škodo posebno mladim nasadom. Nahaja se ta golazen v celih trumah na spodnji listi mladih vej in na novih poganjkih. Tu vršijo svoje uničujoče delo: sesajo rastlini potreben sok in povzročajo grbančenje in zavijanje listja, ki se ne razvija več. Tudi izločajo neki sladak sok, za katerim mravlje kar norijo. Sok morejo izločati v takih množinah, da popolnoma zalijejo liste in vstvarjajo tako podlago za črno rijo.

Uši se množijo jako hitro. Radi tega je treba pričeti boj proti njim pravočasno, predno se bolezen razširi, da se

doseže uspeh. Ko se pojavijo prve uši, je treba takoj napraviti protiukrepe. To je trenotek, ko se golazen more uspešno zatreti. Načini zatiranja so različni.

Ako je mogoče, ne da bi se s tem škodovalo obliki, ki jo hočemo dati drevesu, naj se bolni poganjki odrežejo in požgejo.

Z uspehom moremo rabiti tudi razna sredstva za zatiranje mrčesa. Pri tem pa moramo paziti na to, da ta sredstva uporabimo predno se listje prične zvijati.

Ob pričetku bolezni, in to velja posebno za drevesa v drevesnicah, lahko vpognemo napadene poganjke in jih potonemo v posodo, kjer imamo raztopino protiglivičnih sredstev. Vejica naj se prav dobro okoplje v tekočini, da izgi-

nejo vsi zračni mehurji s površja tekočine, ker le tako dosežemo, da dobi prav vsaka uš svoj odmerek strupa. Splošno pa je v rabi škropljenje okuženih breskvinih vej z dobro škropilnico. Pri tem moramo paziti na to, da se oškropijo tudi spodnje plati listja. Zato škropimo od zdol na vzgor in od sredine proti robu, tako doseže z večjo verjetnostjo strup uši, ki se grmadijo na spodnjih delih listja. Najbolje je, ako se to delo opravi v dveh: eden obrača veje in listje tako, da jih more drugi z gotovostjo dobro škropiti. Omenjamo, da poginejo le oškropljene uši. Radi tega moramo paziti, da se curek iz škropilnice kolikor mogoče na drobno razprši, da doseže prav vse uši. Ne zadostuje enkratno škropljenje. Treba ga je ponoviti v 4 do 8 dneh, da se tako ugonobi še ona golazen, ki je morebiti ušla poginu pri prvem škropljenju. Škropimo, ko je oblačno in ni vetra. Priporočljivo je, da ob koncu poškropimo tudi tla pod drevsom, da pokončamo tako tudi ono golazen, ki se tam nahaja, in ji tako onemogočimo, da bi zopet zlezla na breskev.

Za škropljenje rabimo raztopino tobačnega izvlečka in zelenega mila in sicer za sto litrov vode 1 kg tobačnega izvlečka in 1 do 1½ kg mila.

Prvo se raztopi milo v par litrih vroče vode, nato se ta raztopina vlije v posodo s 100 litrov vode in še le sedaj se doda tobačni izvleček.

Z uspehom se rabi tudi samo 2% na raztopina zelenega mila, vendar le dokler ni sadje še razvito, ker drugače bi ga milo pokvarilo. V krajih, kjer se breskev goji v velikih množinah, rabijo raztopino kvasijevih trsk, ki se pripravljajo na sledeči način: Sveže kvasijeve trske, ki se dobijo v mirodilnici, pusti dva dni močiti v navadni vodi v razmerju 2 do 3 kg na 10 l vode, potem poberi trske iz tekočine, tej pa dodaj še 90 l vode, tako da imaš vsega skupaj 100 l raztopine.

Kvasijeve trske rabiš lahko še drugač; v tem slučaju pa dodaj jim 1 kg še nerabljenih trsk. Da pospešiš delo, moreš skuhati polagoma 1½ do 2 kg trsk v približno 10 l gorke vode, na kar doliješ še 90 l mrzle, da dobiš tako 100 l. Drug priprosti način je ta: 1½ kg trsk pustiš tekem 24 ur zmehčati v par litrih vode, nakar to segreješ in raztopiš v njej še 1½ kg zelenega mila, nakar dodaš še toliko vode, da prideš do 100 l.

Uši, ki nimajo spočetka perutnic, se same ne morejo preseljevati, zato pa je človek sam, ki jih vsled svoje nemarnosti prenaša na zdrave rastline in pa mravlje, ki jih skrbno negujejo vsled že omenjenih sladkih sokov. Za to moramo tudi mravljam zabraniti plezanje na drevo. V to svrho rabimo običajne smolnate pasove (Tre Sticky), ki si jih lahko pripravimo sami s tem, da raztopimo 1 kg črne snole v 1 l bombaževega ali sezamovega olja. Te zmesi ne smemo namazati naravnost na deblo, ker bi s tem onemogočili drevesu dihanje, temveč na pas trdega ali pergamentnega papirja, ki ga privežemo na deblo tako, da ne more mravlja pod njim zlesti na drevo.

Za pokončavanje mravelj se priporoča tudi, da poškropimo mravljišča in prostore, koder lezejo mravlje z 10% raztopino natronovega hiposulfita.

Končno naj poudarimo še, da so prav posebno *slabo negovane, šibke in zapuščene breskve, ki so v prvi vrsti in najbolj podvržene tem boleznim*. Negujete torej dobro sadovnjake, da jih tako obvarujete pred raznimi škodljivci. Uši se ohranijo od leta do leta na ta način, da si nanesejo jajčice pod skorjo debela. Zopet razlog, vsled katerega moramo redno drevje tudi pozimi oskrbovati in ga zdraviti.

Kakor pri ljudeh, tako velja tudi pri sadnem drevju, da je lažje bolezen zabraniti, kakor jo ozdraviti. — (Članek je iz italijanščine prevedel naš urednik.)

Poravnajte naročnino! Zato ste dobili poštne položnice.

Svilogojstvo

PREDAVANJA O SVILOGOJSTVU.

Podravnateljstvo kmetijskega urada v Gorici priredi tekom letošnjega maja več predavanj o umnem svilogojstvu. Predavanja so določena na nedeljo dne 10., 17., 24. in 31. maja 1925. Vršila se bodo v prostorih bivše slovenske deželne kmetijske šole v Gorici, Via Trieste št. 43. Pričetek vsakokrat ob 9. uri. Predaval bo g. Dr. Defalmo Tonizzo o teoriji svilogojstva. Predavanja so združena tudi s praktičnimi razkazovanji.

Vstop k predavanjem je prost. Kdor hoče prihajati k predavanjem, naj se javi pisмено ali ustmeno pri podravnateljstvu kmetijskega urada v Gorici, (Via Trieste 43, telefon št. 111) čimprej, na vsak način pa pred prvim predavanjem.

Dr. T.:

PRAKTIČNA NAVODILA SVILOREJCU.

V zadnji številki smo govorili o razkuževanju svilogojnice in o snagi orodja. Danes bi morali pisati o semenu oziroma bolj o jajčicah, kako set ta hranijo in valijo. Ker pa naši svilogojeji dobivajo po večini že izvaljene sviloprežke, smatramo, da ni potrebno obširneje še razpravljati o tem. Govorili bomo rajši o previdnostnih ukrepih pri prenašanju, o prvem oskrbovanju izvaljenih sviloprejk v svilogojnici in o njih negovanju do četrtega spanja.

Mlade sviloprežke moramo prenesti na svoj dom ob gorkih in mirnih dneh da obvarjemo s tem nežne črvičke pred posledicami skokov temperature. Za prenašanje pripravimo si primernih zavojev iz kartona. Na dno postavimo papirnate pole z izvaljenimi črvički, ki naj ležijo ena poleg druge, nikdar ena vrh druge. Na njih označimo s številkami.

kedaj so bile sviloprežke izvaljene. Ste ne in pokrov zavoja naj bodo preluknjane v svrhu dohajanja potrebnega zraka. Najprimernejše je, da se zavoj, ki naj bo zavrt po možnosti v volneno plahto, nese v rokah. Če pa moramo vsled oddaljenosti rabiti prevozna sredstva, potem držimo med vožnjo, ki naj ne bo prenapeta, zavoj na kolenih, odet z volneno cunjjo. Ko pridemo domov, nesimo sviloprežke takoj v svilogojnico, ki smo jo že prej zakurili, da znaša toplota v njej 18° Reamurja ali 22,5° Celzija.

Ker je ravno ugodna temperatura eden najglavnejših predpogojev za hiter razvoj in dober uspeh v svilogojnici, naj ima vsak svilogojec toplomer, da more tako vedno urediti pravilno visokost toplote. Omenimo naj, da je skala Reamurjevega toplomera razdeljena na 80 stopinj, Celzijevega pa na 100 stopinj, to je 4 stopinje Reamurja so enake 5 stopinjam Celzija. Toliko o tem, da bi se pojmi ne mešali,

Najprimernejša gorkota za življenje, razvoj in proizvajanje svile svilogojnik pa se mota krog 18° R ali 22,5° C. To temperaturo moramo torej vedno imeti v svilogojnici. Če so prostori premrzli, moramo kuriti, posebno v prvi dobi gojenja. Ako pa postane v svilogojnici pozneje v drugih dobah, ko so sviloprežke dorastle, bolj gorko, moramo primerno zračiti, da dosežemo v prostorih predpisano temperaturo.

Pa povrnimo se zopet k sviloprežkam, ki smo jih jedva prinesli domov. Ko smo jih spravili v svilogojnico, kjer naj bo 18° R toplote, je potrebno, da razdelimo posamezne pole po treh lesah. Paziti moramo pri tem na dobo izvalitve. Na najvišjo lesno postavimo luknjast papir in nanj črvičke, ki so se zadnji izvalili, ker je zgoraj temperatura višja. Na drugo lesno postavimo živalice, izvaljene drugi dan in na spodnjo, ki je

najbližja podu in kjer je temperatura najnižja, pa one, ki so se izvalile prvi dan.

S tem, da postavimo mlajše sviloprejke v višjo temperaturo in da jim damo listje parkrat več kot drugim, povzročimo, da dotečejo starejše sviloprejke v razvoju in da se zenačijo z njimi. To je velike važnosti, da imamo, posebej v malih obratih, vse sviloprejke enake starosti.

Ko smo postavili sviloprejke z luknjastim papirjem vred na lese, jih moramo razredčiti in razširiti. Tega opravka ne smemo vršiti nikdar z rokami, tako da bi razdelili ležišče, ki se nahaja na papirju, temveč moramo postaviti pole, če jih je več, vsaj 10 cm vsaksebi, ob robih vsake pole krog sviloprejk pa raztrosimo na drobno zrezano murvino listje. Na ta način dosežemo razširjenje sviloprejk tudi, ako je papir vlažen ali moker. Naslednjega dne, ko smo prinesli sviloprejke domu, denimo nad nje luknjast papir. Potem ko smo jih trikrat krmili in so vse sviloprejke prišle na

vrh, moramo prvič premeniti ležišče: z novim murvinim listjem sviloprejke dvignemo in jih prenesemo na drugo leso, kjer se že nahaja čist papir. Tako jih spravimo s starega ležišča, ki obstoji iz nepovžitega listja in odpadkov. Drugo preminjanje ležišča moramo izvršiti pred prvim spanjem.

V vsaki starosti do spanja v četrti dobi moramo dvakrat menjati ležišče: takoj po spanju, ko pričnejo sviloprejke zopet žreti, in pred naslednjim spanjem.

Pri vseh teh opravilih naj se kolikor mogoče malo dotikamo sviloprejk z rokami, rabimo pa v to svrho nalašč pripravljen luknjast papir, kar nam znatno olajša delo pri preminjanju ležišč.

V prvih treh starostih pokladajmo le na drobno zrezano listje, ker sviloprejkini jedilni organi so tako vstvarjeni, da žrejo listje le ob robih.

V svilogojnici naj vlada največja snaga. Pred pometanjem moramo vsakrat tla nekoliko poškopiti z vodo, da se pozneje prah ne dviga. Kajti tudi ta ne vpliva dobro na sviloprejke.

Poljedelstvo

P. D.:

NAVODILA ZA RABO UMETNIH GNOJIL.

(Konec.)

8. — *Za krmsko peso:*

- a) 400 do 500 kg superfosfata,
- b) 100 do 200 kg kalijeve soli in
- c) 200 do 300 kg čilskega solitra.

Glede uporabe umetnih gnojil pri krmski pesi velja isto, kakor za turščo in krompir.

9. — *Za fižol, grah in lečo:*

- a) 400 do 500 kg superfosfata,
- b) 150 do 200 kg kalijeve soli in
- c) 50 do 75 kg čilskega solitra.

Gnojila naj se raztrosijo pred sejanjem ali sajenjem in spravijo v zemljo med pripravljanjem zemlje (oranjem, brananjem, kopanjem). Čilski so-

liter se uporablja zlasti le za takšno zemljo, v kateri je malo organskih snovi, torej malo dušika.

10. — *Za lan:*

- a) 400 do 500 kg superfosfata,
- b) 100 do 150 kg kalijeve soli in
- c) 100 do 200 kg čilskega solitra.

Poleg gnojenja s hlevskim gnojem, katerega je podorati že jeseni, je gnojiti lanu tudi z umetnimi gnojili pred setvijo.

11. — *Za repo:*

- a) 400 do 500 kg superfosfata,
- b) 100 do 150 kg kalijeve soli in
- c) 150 do 200 kg čilskega solitra.

Gnojila se trosijo pred setvijo.

12. — *Za deteljišča:*

- A) Pred setvijo:
 - a) 500 do 600 kg superfosfata,
 - b) 200 do 300 kg kalijeve soli in

c) 50 do 100 kg čilskega solitra.

Gnojila se trosijo pred setvijo in se spravijo v zemljo z brananjem ali drugim pripravljanjem zemlje za sejanje.

B) Rečno vsakoletno gnojenje:

a) 400 do 500 kg superfosfata ali še bolje

400 do 600 kg Thomasove žindre,

b) 150 do 250 kg kalijeve soli in

c) nič dušičnatih gnojil.

Na zvezni ali srednje zvezni zemlji naj se raztrosijo gnojila novembra ali decembra, na lahki pa februarja ali marca. Takoj po raztrosenju gnojil je deteljišče dobro pobraniti.

13. — Za travnike:

A) Prvo gnojenje še nikdar gnojenim travnikom ali pa na novo urejenim travnikom pred sejanjem mešanice, obstoječe iza trav in detelj:

a) 600 do 700 kg superfosfata ali

800 do 1000 kg Thomasove žindre

b) 200 do 250 kg kalijeve soli in

c) 200 do 300 kg čilskega solitra.

Gnojila se pri novo napravljenem travniku trosijo pred sejanjem in se podvlečejo z brano. Umetna gnojila spopolnujejo pri novo napravljenem travniku delovanje in učinek hlevskega gnojila, ki ga je treba spraviti v zemljo že z globokim oranjem. Ako se ne gnoji s hlevskim gnojem, je treba gnojiti z najvišjimi odmerki umetnih gnojil. Z mahom poraščene in še nikdar gnojene travnike je dobro pobraniti že pred trosenjem gnojil.

B) Redno gnojenje:

a) 400 do 500 kg superfosfata ali bolje

600 do 800 kg Thomasove žindre,

b) 150 do 200 kg kalijeve soli in

c) 200 do 250 kg čilskega solitra.

Ako je zemlja težka ali srednje težka, se trosijo gnojila novembra-decembra. Če je zemlja lahka, se trosijo februarja-marca. Po raztrosenju gnojil naj se travnik dodobra pobrana. Kjer je mogoče, je dobro, da pognojimo travnike z umetnimi gnojili vsaki dve ali tri leta s kompostom in superfosfatom. Kdor redno uporablja izdatno množino gnojnice za gnojenje travnikov, ni treba, da gnoji s čilskim solitrom ali kakšnimi drugimi dušičnatimi gnojili.

14. — Za vinsko trto na vsakih 100 m² vinograda, neglede na razdaljo trte od trte:

a) 2 do 3 kg superfosfata,

b) 2 do 3 kg kalijeve soli in

c) 2 do 3½ kg čilskega solitra.

Superfosfat in kalijevo sol raztrosi spomladi in ju dobro podkoplji. Čilski soliter pa potrosi v dveh obrokah, polovico spomladi in polovico v začetku poletja. Poleg tega se gnojijo vinogradi vsake 3 leta s hlevskim gnojem.

15. — Za sadno drevje v občeh na vsaki m², ki ga zasega drevo s svojo krono ali v sklenjenih sadovnjakih:

a) 30 gramov superfosfata,

b) 40 gramov kalijeve soli in

c) 70 gramov čilskega solitra.

Superfosfat in kalijevo sol potrosi spomladi pod drevje in ju podkopaj. Polovico čilskega solitra daj marca, polovico pa ko drevje odcvete.

Vojna odškodnina

ŽREBANJE BENEŠKIH OBVEZNIC.

V deželi je že precej beneških obveznic, ki so jih vojni oškodovanci dobili za plačilo pritikajoče jim odškodnine. Nekateri so obveznice takoj prodali z občutnim popustom, in ti nimajo od

njih nič več pričakovati. Drugi pa so jih zastavili ali jih hranijo pri sebi, čakajoč na žrebanje v upanju, da bo številka njih obveznic izžrebana. In ti poslednji so bolj pametni.

Finančno ministrstvo je izdalo z odlokom z dne 25. januarja 1925 št. 1920

(U. L. 29) predpise, po katerih se bo žrebanje vršilo. Nas zanima posebno ono določilo, ki pravi, da se bo vršilo redno žrebanje tekom prvih petnajst dni meseca maja vsakega leta. Ali se bo pa že letos žrebanje vršilo, ni še določeno. Izdane obveznice morajo prej doseči 1 milijardo, da se prvo žrebanje more izvršiti.

Dalje določa odlok dve žrebanji: V

prvem se bo izvlekla serija in številke obveznic, med katere se razdelijo dobitki v znesku enega milijona lir, v drugem pa številke obveznic, ki se bodo amortizirale, to je, za katere bo državna blagajna odplačala ves oni znesek, za katerega se obveznica glasi. (N. pr. če ima kdo obveznico za 10.000 lir, ki je izžrebana, mu država izplača 10.000 lir.)

Obrtni in kmetijski pouk

Zorn Ivan:

OBRTNO NADALJEVALNA ŠOLA V VRTOJBI.

Že pred vojno se je izražala med ljudstvom posebno med delavskim slojem, želja po ustanovitvi obrtne šole tudi v naši občini. Ljudje so pač videli uspehe teh šol v sosednjem Mirnu, v Renčah in Solkanu. Med vojno je stvar zaspala, a jedna se je začelo ljudstvo vračati po vojni iz begunskih taborišč, se je s toliko večjo vnemo zahtevala ustanovitev te šole. Ljudstvo je do dobra spoznalo pomen in važnost strokovne izobrazbe na tujem in pri vojaki. Posebno med mladino, ki se je posvetila zidarski obrti in ki je v precejšnjem številu obiskovala mirensko šolo, je zahteva po tej šoli buknila z vso silo na dan.

Županstvo je upoštevalo te želje in sklenilo načeloma ustanoviti to šolo. Ukrepe županstva ste dejansko podprli domači Stavbeni zadrugi, ki sta v ustanovne namene nakazali visoke prispevke. Kljub temu pa je zadeva šla le počasni naprej.

Leta 1922 je bilo izvoljeno novo starešinstvo, ki si je stavilo v svoj delovni načrt, tudi otvoritev te šole. Član starešinstva g. Gorkič Franc, tedanji deželni uradnik v Gorici, je vzel kot podžupan vprašanje v svoje roke ter dosegel, da je kr. nadzorništvo obrtno-nadaljevalnih šol v Gorici pospešilo vso zadevo. In res je kr. glavni civilni komisari-

jat v Trstu s svojim dopisom z dne 4. oktobra 1922 št. 5562 dovolil otvoritev prvega razreda tukajšnje obrtno-nadaljevalne šole s slovenskim učnim jezikom. Vodstvo šole je prevzel g. Zorn Ivan voditelj ljudske šole, ki je poskrbel vse potrebno, da se je mogla šola čimprej otvoriti.

Vpisalo se je bilo takoj 57 učencev, ali zaradi pretesnega prostora, je bilo sprejetih le 43. Učiteljstvo na tej šoli je bilo in je še danes: Iv. Zorn, voditelj za obrtno-računstvo in geometrijo, Anton Ferlat za geometrično in projekcijsko risanje, Josip Lasič za obrtno spisje ter Avgust Nadaia za italijanščino.

Pouk je pričel 2. novembra 1922 v prostorih ljudske šole.

V šoli je bilo zastopanih 11 raznih rokodelstev. Bili so: mizarji, zidarji, čevljarji, kovači, ključavničarji, kolarji, slikarji, po en mesar, sodar, sedlar, mehanik, kar je pouk zelo oteževalo, ker je moral učitelj vsakega tako rekoč posebej učiti. Vkljub temu so bili vsi izdelki natančno in skrbno izdelani, kar se je razvidelo pri končetni razstavi, ki je bila dne 8. julija 1923.

Za vzdrževanje šole so prispevali: država, dežela, trgovska in obrtna zbornica v Gorici, občina Vrtojba, pa tudi, kakor že omenjeno, domači »Stavbeni zadrugi«.

Priporinjam, da je kr. vlada dovolila menjevalni pouk, zato se je dne 1. oktobra 1923 otvoril le drugi razred.

Ker je pa bilo veliko učencev, ki bi

bili radi vstopili v prvi razred, si je šolski kuratorij na vso moč prizadeval, da bi se otvoril še prvi razred, a vlada ni hotela o tem ničesar slišati, nakar je starešinstvo sklenilo, da bo pokrivalo izobčinskih sredstev vse stroške za otvoritev prvega razreda.

Sklep je bil nato naznanjen kr. vladni, ki je dovolila s svojim dopisom z dne 29. oktobra 1923 št. 6940 otvoritev še prvega razreda.

Voditelj Ivan Zorn je preskrbel po nalogu kuratorija vse potrebno za otvoritev in tako je pričel redni pouk tudi v I. razredu dne 15. decembra 1923. Tako je postala naša šola dvorazredna.

Vpisalo se je bilo spočetkom 30

učencev. Učiteljsko osebje je ostalo isto, ko v II. razredu. Učenci so redno dohajali v šolo ter se pridno učili.

Konecletna razstava, ki se je vršila dne 13. julija 1924, na kateri so bili izloženi vsi izdelki obeh razredov, je pokazala lepe uspehe vrlih učencev. Po razstavi so se razšli učenci II. razreda. Prej so se jim pa dala navodila za bodoče življenje. Kako bodo ti učenci obračali nauke, ki so si jih pridobili v obrtni šoli, nam bo pokazala bližnja bodočnost; vendar z gotovostjo trdim, da »dobro drevo obrodi dober sad«, in to »dobro drevo« so bili naši učenci II. razreda. Naj pokažejo tudi v bodoče, da niso zaman obiskovali naše šole!

Gospodarski koledar

MAJ.

Poljedelstvo: Vsled zelo neugodnega in nestalnega aprilovega vremena se je precej poljskega obdelovanja, ki bi moralo biti izvršeno že aprila, zavleklo v mesec maj. Kdor je že jeseni ali pozimi preoral svoje njive za pomladanske sētve, vidi zdaj in zna ceniti vrednost in prednost jesenskega oranja tudi z ozirom na slabo in zelo deževno letošnjo spomlad. Koliko dela mu je prihranjena in koliko lažja je zanj setev in vse obdelovanje. Pa tudi boljši pridelek mu je zjamčen. Gotovo najde mnogo posnemalcev, ki bodo enako njemu preorali že jeseni svoje njive, s čemur si večinoma lahko prihranijo pomladansko oranje. — V tem mesecu je nadaljevati s sajenjem krompirja in s sejanjem turšice, sirka ali metljaka, lanu, konoplje, pese, buč, fižola in graha. Presajaj zeljne (kapusove) sadike in sadike krmske pese na stalno mesto. V maju začne pletev, okopavanje in osipanje rastlin. Oplej žito, okopaj krompir in turšico. Kmalu po okopanju naj se krompir in turšica tudi osujeta. Tudi krmsko peso je treba v prvič plitvo okopati. Okopaj

in osipaj le v lepem in suhem vremenu, ako hočeš doseči pravi namen okopavanja in osipanja, ki je pred vsem rahljanje zemlje in zatiranje plevela. V tem mesecu se začne košnja inkarnatke (rdeče) laške detelje, lucerne, krmske rži itd. Po krmski rži in inkarnatki obsej njivo s činkvantinom ali pa obsadi jo z zeljem ali s krmsko peso.

Živinoreja: Kdor ni začel že aprila z zelenim krmljenjem živine, bo gotovo pričel maja. Vpoštevaj naj vse, kar je bilo nasvetovano glede zelenega krmljenja v aprilovi številki. Bodi previden posebno pri krmljenju mlade rdeče detelje, ki zelo rada povzroči nevarno napeňjanje. Zato pazi, da se mlada detelja ne ugreje in ne postane vela. Mešaj med njo suha krmila (seno, slamo). Zelena krma se lahko poklada v primernih množinah vsem domačim živalim, le vprežna živina, (konji, voli) se ne priporoča krmiti z zelenimi krmili, temveč le s suho pičo. — Ko začneš goniti živino na pašo, daj ji, preden gre na pašo, nekoliko suhe klaje, a tudi pasi jo spočetka le po malo časa. Po paši ji tudi pokladaj še suho krmo. Živino, ki ima oditi

maja na planinske pašnike, je treba pred odhodom na planine že dobro privaditi na pašo. Mlade živali, ki niso še privajene na pašo in tudi ne na hojo, je treba posebno na hojo toliko bolj privaditi, čim daljša je pot iz doline v planino. — Maja meseca je skrajni čas, da pustimo cepiti vse prasiče proti rdečici. Bolje je plačati okrog 15 lir za cepljenje vsakega prasiča, kakor pa priti v nesrečo in utrpeti škodo za več stotakov ali celo tisočakov.

Čebelarstvo: Vsled neprestanega deževja in hladnega vremena, je letos v čebelnjaku žalostno. Flora je malo razvita in še to, kar cvetě, ne medi. Zgodnjih rojev bo letos malo, a kasni niso veliko vredni. Če bo tako šlo naprej, bodo letos medeni lonci prazni, zlasti tam, kjer ni druge paše, kakor spomladanska. Čebelar pa ne sme obupati, pač pa mora pripravljati za medišče in svoje potrebno satovje, opremiti okvirje s žico itd. Pregledati mora vse panje in če najde družino, katere zaloge medu so pri koncu, priskrbeti ji mora medu, ali vsaj sladkorja. V tem mesecu se kaj rade naselijo, zlasti v zadnjem delu panja, nadležne mravlje. Proti tej zalegi, ki vznemirja čebele, najbolj pomaga v sladki vodi namočena goba za brisanje. To gobo postavimo na mesto, kjer se zbirajo mravlje, in ko jih je dosti na nji, jo vržemo v vrelo vodo. Na ta način mravlje kmalu zatremo.

Kletarstvo: V maju in sicer še pred cvetenjem vinske trte, moramo vsakakor vino v drugič pretočiti. Pri pretakanju zakadimo sode z žveplom, ali pa dodamo vinu 7 g kalcijum sulfita, ali pa isto količino kalium-metabisulfita. Posoda, ki ostane prazna, je dobro zakaditi z žveplom in to žveplanje je ponoviti vsake tri tedne. Paziti moramo, da so sodi vedno polni. Zato je zalivanje v vsakem drugem tednu neobhodno potrebno. Vino, s katerim zalivamo, mora biti zdravo in dobro.

Vinogradništvo: Če bo lepo vreme, požene trta že v prvi polovici te-

ga meseca eno ped visoke poganjke. Tedaj bo zadnji čas, da se napejalci pripognejo in povežejo. Po dokončanem pregibanju moramo trte prvič poprašiti z žveplom. Potrosi naj se le malo žvepla, ker na debelo potroseno žveplo ožge kaj rado poganjke. V drugi polovici tega meseca bo najugodnejši čas za cepljenje v zeleno. (O tem čitaj članek v tej številki!) Proti koncu meseca bo potrebno tudi postavljati trte z brozgo modre galice in apna. Za prvo škropljenje je rabiti k večjemu 1 kg modre galice, na 100 l vode. Če so trte slabe rašče, pognoji jim s čilskim solitrom. Tudi zavitkov od trtjona ne pozabi obirati.

Sadjarstvo: V sadovnjaku ni razum zatiranja škodljivcev, drugega važnega dela. V tem mesecu zatiramo majskega hrošča, gosenice in cvetoderja in listne uši. Hrošče zatiramo z otresanjem, istako cvetoderje in gosenice. V boju proti gosenicam nam služijo dobro posebne škarje na visokem drogu. S temi škarjami odrežemo vršičke z zapredki in jih sežgemo. Listne uši, ki delajo veliko škode zlasti na breskvah, pokončujemo s tobačnim izvlečkom, kvasijevimi trskami in s svinčenim arzenijatom. (Glej članek »Uši na breskvah« v današnji številki).

Vrtnarstvo: Glavna opravila v tem mesecu so zalivanje in škropljenje, gnojenje z gnojnico, pletev in okopavanje. Berejo se že spomladanska solata, radič in špinača. Pa tudi nekatere druge rastline, kakor grah, zgodnje zelje, redkvice nam dajejo že pridelek. Ako nismo postavili fižolu-pletencu (rakljavcu) kolov že pred sajenjem, je treba, da mu zdaj denemo kole. Iz zimskih gredic presajamo na stalno mesto papriko, malancane ter paradižnike in artičoke, v kolikor nismo tega storili že aprila. Pregosto zelenjavo, posebno solato, repo, peso itd., je treba zredčiti. Za poletno rabo sejemo: radičsolatnik in poletno endivijo. Za pozno jesensko in zimsko rabo sejemo: kodrasto zelje, rožnato ali glavi-

často zelje, rdeči radič. Proti koncu maja sadimo karfiol, brokole in vrzote. Ko postane kaka leha prosta, jo posadimo lahko s fižolom, ki nam da stročje pozno poleti ali zgodaj jeseni. Kumare je preščiipniti in jih obtakniti z vejevjem. Obtakni tudi grah. Paradižnikom deni količke, h katerim jih rahlo priveži z rafijo. — Če nimaš domačih gnojil, pred

vsem gnojnice za zalivanje zelenjave, si lahko pomagaš z umetnimi gnojili. Na vsakih 100 l vode deni 250 g superfosfata, 125 g kalijeve soli in 225 g čilskega solitra.

Travništvo: Kjer je zgodnja trava, začneš lahko kositi. Zapomni si, da je najboljši čas za košnjo trave takrat, ko je večina trav v cvetju.

Vprašanja in odgovori

Št. 31. — M. A. iz P. — Vi pišete: S čim bi se dal odpraviti lišaj prasičem, ki ga imajo že dalj časa. Drgnejo se vedno in nimajo nikake rašče.

Odgovor: Yaši prasiči imajo najbrže garje, ker lišaj ni združen s srbenico. Namažite prasiče z mazilom, ki je sestavljeno iz 8 delov zelenega mila, 8 delov smolnjaka (katrama), 16 delov vinskega špirta in 16 delov žvepla. Mazilo dobite v vsaki lekarni. Sprva namažite le prednjo polovico prasiča, čez tri dni operite ga, in namažite potem drugo polovico, ki naj se po treh dneh tudi opere z mlačno milnato vodo. Ako bi srbenje ne nehalo, ponovite zdravljenje, kakor prej povedano. Pred rabo morate zdravilo v steklenici dobro stresti. — ic.

Št. 32. — H. J. B. — Vi pšete: Sosedove kokoši mi napravljajo na zelenjadnih nasadih v vrtu občutno škodo. Kako bi najlažje prisilil soseda, da bi kokoši zaprl, ne da bi prišel v navskrižje s paragrafi?

Odgovor: Po členu 429. kazenskega zakonika je prost vsake kazni, kdor ubije ali poškoduje perutnino, ki jo zasači na svojem zemljišču v trenutku, ko mu dela škodo. — Škodo dajte ugotoviti po zapriseženih cenilcih in zahtevajte povračilo od soseda, če ni drugače tudi potom sodnije. — Dr. G.

Št. 33. — S. G. V. — Vi pišete: Kako odvadim kokoši piti jajca?

Odgovor: Ako je kokoš enkrat oku-

sila slast lastnega pridelka, jo popade naravnost divja strast, ako vidi jajce. Da se tega odvadi, se priporoča sledeče gotovo sredstvo: Vsako sveže iznešeno iajce naj se takoj pobere, mesto tega pa naj se dene porcelanasto jajce. Jajče lupine smeste dajati kokošim le drobno zmlete med drugo hrano. Tudi ne sme manjkati kokošim zadostno zidnega ometa, apnenega prahu, itd.

Št. 34. — F. J. iz N. — Vi pišete: pri nas se posestniki pritožujejo, da jim je bil zemljiški davek za tekoče leto zelo povišan. Kako to?

Odgovor: Glede zemljiškega davka pripominjamo, da so se uvedle nove tabele glede obdavčljivega donosa, ki so mnogo višje kot pod prejšnjo vladavino. Smatramo, da izvirajo od tega poviški, o katerih želite pojasnil. Če je ta vzrok poviškov v Vašem slučaju merodajen, potem ni pomoči. Na Goriškem so o priliki uvedbe novih tabel skoro vse občine in razne organizacije ugovarjale poviškom obdavčljivega donosa, a do danes brez uspeha. — G.

Št. 35. — P. V. iz K. — Vi pišete: Napravil sem nove svinjake, kakor zahtevajo današnji časi. Prosim, da mi pojasnite, ali lahko dobim kakšno nagrado. Kam naj naslovim prošnjo?

Odgovor: Natečaji za nagrade za uzorne svinjake, hleve, gnojišča, itd. bodo, kakor so nam zagotovili na merodajnem mestu, že letos razpisani. In sicer razpiše te nagrade pokrajinski kme-

tijski urad furlanski. Kedaj se to zgodi, Vam ne moremo povedati. Na vsak način pa držimo mi stvar v evidenci in bomo pravočasno o tem poročali v »Gospodarskem vestniku«. Če želite še nadaljnjih pojasnil, obrnite se na »Cattedra ambulante di agricoltura« v Gorici, Via Trieste št. 43. — G.

Št. 36 — F. J. iz N. — Vi pišete: Nekaj tukajšnji kmečki posestnik bi rad spravil sina na dopust od vojakov, da bi mu pomagal pri obdelovanju zemlje. Slišal sem, da bi se dalo kaj doseči potom poljedelskega ministrstva. Ali je Vam kaj znanega o tem?

Odgovor: Poizvedeli smo pri raznih v poštev prihajajočih činiteljih, glede vojaških dopustov za kmečke sinove in dognali sledeče: Taki dopusti se tudi pod sedanjo vladavino dovoljujejo. To zadevno prošnjo na kolekovanem papirju 2 lir je treba nasloviti in odposlati na poveljništvo polka ali oddelka, kjer vojak služi. Prošnji naj se priloži: a) družinski list na koleka prostem papirju, b) potrdilo županstva, da je prosilec kmečki posestnik, ki sam obdeluje svojo zemljo ter koliko zemlje poseduje in

da je sin potreben dopusta v svrhu obdelovanja te zemlje in c) navedeni izjavi se lahko pripišeta na prošnjo samo. Dotično poveljništvo pošlje potem prošnjo, opremljeno s svojim mnenjem, poljedelskemu ministrstvu v končno odločitev. — G.

Št. 37 — P. A. iz G. — Vi pišete: Pri nas bi rabili človeka, ki se razume na rezanje (skapljanje) svinj (samice). Kako bi lahko izučili koga?

Odgovor: Kjer obstojajo živinozdravniška okrožja, je dotični živinozdravnik dolžan vršiti ta posel proti tarifni nagradi. Živinozdravnik pa lahko tudi izvežba sposobnega domačina za to delo, ako zahtevajo v okrožju združene občine. — ic.

Št. 38. — Č. B. iz B. — Vi prašate: Na koži mojih prašičev so se pojavile že dalj časa neke pege. Od kod izvirajo in kako se odpravijo?

Odgovor: Morali bi nam bolj natančno opisati bolezen, če hočete izčrpnega odgovora. Vendar pa ne bo škodovalo, ako spirate prasičevno pegasto kožo s katramovim milom. — ic.

G o s p o d a r s k i d r o b i ž

MLEKARSKI TEČAJ V ZATOLMINU.

Pokrajinski kmetijski urad (Cattedra Provinciale d'Agricoltura) je priredil ta mlekarški tečaj, ki je pričel dne 4. marca in se zaključil dne 9. aprila 1925. Obiskovalo ga je pridno in z uspehom 23 gojencev iz raznih krajev Tolminskega. Petnajstim gojencem je bila podeljena podpora, ostali pa so obiskovali tečaj na lastne stroške. Pouk je bil teoretično-praktičen in je obsegal vse one strokovne predmete, s katerimi se mora seznaniti sirar in so neobhodno potrebni za usposobljenje domačih mlekarjev. Ker je predizobrazba gojencev navadno pomanjkljiva in nezadostna in ker zahteva današnja mlekarška obrt res temeljito izučenih in izvežbanih mlekarjev (sirarjev), bi bilo želeto, da bi se v bodoče takšni hvalevredni mlekarški tečaji razširili najmanj na dobo treh mesecev.

Za pospeševanje sadjereje se zanima trgovsko-obrtna zbornica v Gorici. Sklicala je pretečenega meseca sestanek vseh organizacij in sadjarskih strokovnjakov, da sestavijo vzpored delovanja v povzdigo sadjereje. Sestanek je bil dobro obiskan. Ugotovile so se glavne smernice, ki naj služijo za delovanje v bodoče.

Rok za prijavo trgovskih podjetij pristojnim trgovsko-obrtnim zbornicam, ki je bil prvotno določen do 30. aprila 1925 je ministrstvo za narodno gospodarstvo podaljšalo do 15. junija 1925.

Rok za prijavo terjatev napram bivšim avstro-ogrskim erarjem je zapadel nepreklicno dne 24. aprila 1925. Pri-

zadete oblasti pa sprejemajo zamudne prijave še nadalje, zagotavlja, da jih bodo blagohotno upoštevale. Zamudniki podvizajte se!

Veljavo izgubijo bakreni novci od 10 in 5 stotink starega kova dne 20. junija 1925. Kdor jih ima, naj se jih do tega dne otrese.

Nagrade za izboljšanje pašnikov in planin. — Kr. komisija za izredno upravo Furlanske pokrajine je sklenila razpisati nekaj nagrad za izboljšanje pašnikov in planin na tolminskem in v vipavskem okraju iz zaloga 29.000 lir »za pospeševanje planšarstva«, ki je bil last bivše goriške dežele.

Nagrade za umno zgrajene svinjake, hleve in gnojnike. — V ta namen je kr. komisija za izredno upravo Furlanske pokrajine določila svoto 7200 lir. Tozadévní razpis nagrad pa ni še objavljen.

Cena prasičem za zakol v pretekli seziji se je gibala na glavnih tržiščih države med 750 do 900 lir za stot žive teže.

Priđelek vina v letu 1924. — Končno dognana množina grozdja, ki se je potrgalo lanskega leta v državi, je ugotovljena na 70.960.000 stotov, kar odgovarja približno 44.500.000 hl vina (65% pridelka grozdja). V desetletju 1914—1923 je znašal povprečni pridelek grozdja letno 61.500.000 stotov, torej je lansko leto krog 10.000.000 stotov več. Leta 1923 pa je znašal pridelek grozdja krog 11.000.000 stotov več kot leta 1924, ker je bilo takrat vreme izredno ugodno za vinogradništvo.

Pomanjkanje žita se občuti tudi na Angleškem. Vsled razburjanja, ki vlada med kmetijskimi in meščanskimi sloji, je pričela angleška vlada smatrati pri skrbovanje žita kot četrto glavno službo, ki jo mora vršiti država v svojo lastno varnost (druge tri službe so: armada, mornarica in zrakoplovstvo). Odgovorne osebe so prepričane, da je prepozno pričeti s pospeševanjem žitnega

pridelovanja takrat, ko postane potreba neobhodna — med vojno —, temveč da je treba tudi v tem pogledu ukreniti vse že v mirnem času, ko se nikomur niti ne sanja o kaki vojni. Brez zadostnih žitnih zalog so vsi milijoni za oboroževanje izdani brez uspeha, ker uniči pomanjkanje žita vse zmage orožja. — Pač je to naziranje posledica zadnje svetovne vojne.

Državno udruženje kmetijskega tiska se je ustanovilo v Milanu pod predsedstvom znanega bojovníka za kmetijske interese posl. Marescalchi.

Kunčereja v Franciji. — Vsako leto pokoljejo na Francoskem 100 milijonov kuncev, ki dajo najmanj toliko milijonov kg dobrega mesa in toliko kož (za katere plačujejo, če so boljše do 6.40 L, za slabše 1.75 L). Doma se porabi 45 milijonov kož, izvozi 40 milijonov, njih skupna vrednost znaša 135 milijonov lir. Z obdelovanjem kož je zaposlenih krog 40.000 delavcev. In pri nas! Vsled pomanjkanja pravega zmisla in nepoznanja najpotrebnejših predpisov za rejo, je ta panoga živinoreje popolnoma zanemarjena.

OSEBNA VEST. — Naš solkanski rojak živinozdravnik g. Gerbic Josip, zvest in uvaževan naš sotrudnik, je imenovan začasno za živinozdravnika dornberškega živinozdravniškega okrožja s sedežem v Dornbergu. — Častitamo njemu na imenovanju in živinorejcem, ki so dobili takega strokovnjaka na razpolago.

Listnica upravnistva: Z aprilovo številko smo poslali vsem zamudnikom z naročnino pošne položnice. Mnogo jih je še, ki kljub temu niso še izvršili svoje dolžnosti. Prosimo jih ponovno, da poravnajo zastanke. Uprava mora tisk in druge stroške redno plačevati. — Položnice so dobili po pomoti tudi nekateri naročniki, ko so naročnino že poravnali. Ti naj nam oprostijo in naj shranijo položnico za drugo priliko.